

засобів. До таких автор відносить не лише традиційні виражальні засоби, але й увесь виховний потенціал музики, що відображає взаємодію вчителя з учнями у складних процесах сприйняття, усвідомлення, освоєння музичного мистецтва і формування на цій основі багатства морально-естетичних відносин [4].

Педагог-дослідник С. Горбенко [1], вивчаючи проблему морально-естетичного виховання підлітків засобами народної пісенної творчості, експериментально перевіряв і довів у своєму дослідженні, що у процесі усвідомлення й емоційного засвоєння кращих зразків фольклору з'являються реальні можливості розвитку дітей з високими естетичними і моральними якостями, які знаходять свій вияв у співчутті, співпереживанні, повазі до оспіваних героїв. Перевіряючи визначені педагогічні умови ефективного морально-естетичного виховання школярів засобами народної пісенної творчості, науковець приходив до висновку, що морально-естетичне виховання школярів під час роботи над народною піснею може бути більш ефективним, якщо його проводити у взаємозв'язку урочної і позаурочної роботи, зіставляючи при цьому виконавські варіанти народної пісні, застосовуючи колективне обговорення її морально-естетичного змісту, намагаючись виробити в дітей вміння ідентифікувати себе із зображеними у творі подіями, порівнювати із сучасним життям.

У дослідженні С. Хлебик розкривається зміст морально-естетичного досвіду молодших школярів, який визначається як процес оволодіння художньо-естетичними та моральними знаннями в спілкуванні з художніми творами, набуття умінь та навичок емоційного реагування та осмисленого сприйняття морально-естетичного змісту явищ мистецтва й дійсності. Результатом сформованості морально-естетичного досвіду школярів є активізація діяльності самосвідомості і розвиток на цій основі інтегративних якостей особистості – співпереживання, співчуття, співтворчості, які проявляються у гуманістичній спрямованості відносин людини [6].

Стислий огляд поглядів наковців на проблему взаємозв'язку морального та естетичного, ролі музичного мистецтва в морально-естетичному вихованні переконує у складності проблеми і необхідності визначення та дослідження спеціальних педагогічних умов, за яких цей процес буде ефективним.

Література

1. Горбенко С. С. Морально-естетична спрямованість у вивченні пісенного матеріалу на уроці музики / С. С. Горбенко // Мистецтво у школі: зб. статей [упоряд. І. М. Гадалова]. – К. : Обрій, 1996. – С. 30 – 32. 2. Зязюн І. А. Соціокультурне проектування естетичного досвіду / І. А. Зязюн // Естетичний досвід вчителя. – Херсон, 1997. – С.20–23. 3. Канарский А. С. Природа искусства и активность его эстетического воздействия на человека / А. С. Канарский // Вопросы философии. – 1991. – № 2 – С. 15–19. 4. Коваль Л. Г. Виховання почуття прекрасного / Лариса Григорівна Коваль. – К. : Рад. школа, 1983. – 120 с. 5. Фортова А. И. О диалектическом единстве нравственного и эстетического: [монография] / Александра Ивановна Фортова. – К. : Высшая школа, 1985. – 150 с. 6. Хлебик С. Р. Формирование нравственно – эстетического опыта младших школьников средствами искусства / С. Р. Хлебик // Искусство в школе. – 2001. – № 3. – С. 15–17.

УДК 372: 37. 035

І. П. Рогальська,
доктор пед. наук, професор,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ДИТИНСТВІ

Рогальська І. П. Взаємодія сім'ї та освітньої установи у соціалізації особистості в дитинстві.

У статті автор звертається до висвітлення особливостей взаємодії сім'ї та освітньої установи у соціалізації особистості в дитинстві з позиції її специфіки у сучасних умовах соціальної нестабільності, зокрема через обґрунтування дошкільної установи як відкритої соціально-

педагогічної системи, що різнобічно пов'язана з довкіллям.

Ключові слова: соціалізації особистості, сім'я, дошкільний навчальний заклад, взаємодія, інституції, соціум.

Rogalskaya I. P. Взаимодействие семьи и образовательного учреждения в социализации личности в детстве.

В статье автор обращается к рассмотрению особенностей взаимодействия семьи и образовательного учреждения в социализации личности в детстве с позиции ее специфики в современных условиях социальной нестабильности, в частности через определение дошкольного учреждения как открытой социально-педагогической системы, разнообразно связанной со средой.

Ключевые слова: социализация личности, семья, дошкольное учреждение, взаимодействие, институции, социум.

Rogal'skaya I. P. The interaction of family and educational institutions in the socialization in childhood.

The article refers to the coverage features family interaction and educational institutions in the socialization of a child by its specificity in modern conditions of social instability, particularly through the study of pre-school institutions of an open social and educational system that comprehensively linked to the environment.

Key words: socialization, family, pre-school, interaction, institutions, society.

Актуалізацію розроблення проблем соціалізації особистості в сучасному суспільстві зумовлено розширенням меж процесу соціалізації та зміною уявлень про нього, що викликане перспективами євроінтеграції України та модернізацією національної освітньої системи з урахуванням європейського досвіду, кращих його зразків і стандартів; зміцненням статусу дитинства в суспільстві; необхідністю забезпечення активного пристосування дітей до нових для них соціальних умов життєдіяльності, набуття ними соціально-емоційної рівноваги та стійкості до впливу змінних умов соціуму; ускладненням сучасних вимог суспільства до функціонування соціальних інституцій, які повинні не лише готувати дитину до дорослого життя, а й формувати її як повноцінну особистість, суб'єкта соціалізації та власної життєтворчості.

Оскільки педагогічна теорія як стратегія педагогічної діяльності покликана відстежувати зміни в соціальних потребах суспільства, то в умовах сьогодення вона пропонує нове розв'язання проблем виховання та соціалізації дошкільників і молодших школярів, нові підходи до організації їхнього життя та діяльності. Значну увагу цій проблемі приділено в багатьох дослідженнях із педагогіки та психології. У педагогічній науці знайшли своє відображення, теоретичне і практичне розв'язання питання дидактики, методики управління та інноваційні технології навчання. Помітні зусилля і в дослідженнях психологічної науки, зокрема, в розвитку особистості, забезпечення психологічного супроводу у навчанні і вихованні дітей і молоді. Здатність сім'ї реалізовувати свою виховну функцію більшість дослідників (Л. Алексєєва, Т. Алексєєнко, І. Бех, В. Постовий та ін.) пов'язують з психологічною атмосферою, системою міжособистісних взаємин, характером ставлення до дітей, їх інтересів, потреб, рівнем психолого-педагогічної та загальної культури батьків, способом життя родини, її структурою і типологічними особливостями.

Актуальність дослідження родинно-сімейних взаємин та їх впливу на соціалізацію особистості дитини в умовах сьогодення зумовлена загальною кризою сім'ї, яку відзначають педагоги, психологи, соціологи, демографи. Ця криза є доволі поширеною, виявляється як у кількісних (зниження народжуваності, значна кількість розлучень, збільшення проблемних сімей тощо), так і якісних показниках (трансформація суспільних та сімейних цінностей, ослаблення виховної функції сім'ї, психологічні проблеми її членів тощо). Тому *мета статті* полягає в обґрунтуванні особливостей взаємодії ДНЗ із сім'єю у соціалізації особистості в дитинстві з позиції її специфіки у сучасних умовах соціальної нестабільності.

Сім'я – найважливіша інституція соціалізації на етапі дошкільного та молодшого шкільного віку, найунікальніший мікросоціум функціонування дитини. Роль сім'ї виняткова і незамінна, особливо у період так званої «первинної соціалізації», оскільки в дитини упродовж її перших років життя домінують соціалізаційні впливи сімейного оточення. Це пов'язане з тим, що в період дитинства найдорожчими і найавторитетнішими людьми для дитини є її рідні, у колі яких вона живе, розвивається, пізнає світ і себе в ньому. Сім'я – це джерело й опосередкована ланка передачі дитині соціально-історичного досвіду, досвіду емоційних, статево-рольових та ділових взаємин між людьми. Родина є тим безпосереднім соціальним оточенням, що має максимальні можливості для поступового залучення до світу духовно-моральних цінностей, до виконання незнайомих і водночас соціально значущих ролей, до оволодіння досвідом рольової поведінки та спілкування, що необхідні дитині для її соціального становлення. Сім'я є основним посередником у комунікації, спілкуванні індивіда із зовнішнім соціальним середовищем, іншими інститутами соціуму. За потреби здійснює захист індивіда від жорстких несприятливих впливів сторонніх суспільних структур і підтримує його на усіх фазах соціалізації. Серед параметрів, за якими відрізняються сім'ї, науковці виокремлюють такі: соціально-культурний (освітній рівень батьків, їхня участь у житті суспільства); соціально-економічний (статус батьків, майнові характеристики сім'ї, зайнятість батьків на роботі); техніко-гігієнічний (умови проживання, особливості стилю життя сім'ї); демографічний або структура сім'ї (велика сім'я, нуклеарна, повна або неповна, бездітна, одnodітна, багатодітна).

Батьківська сім'я як провідний мікрофактор соціалізації виконує такі соціалізаційні функції: забезпечення фізичного та емоційного розвитку індивіда; формування статевої ідентифікації дитини; забезпечення розумового розвитку дитини; розвиток здібностей та потенційних можливостей індивіда; забезпечення дитині почуття захищеності; формування ціннісних орієнтацій особистості; сприяння оволодінню дитиною основними соціальними нормами.

Світ сім'ї та життя в ньому насичені повсякденними різноманітними ситуаціями, надають дитині можливостей відчувати й усвідомити найрізноманітніші аспекти життя, набути досвіду вчинків, поведінки, стосунків. Переживання дитиною своїх взаємин у сім'ї моделюються у майбутньому у стосунки з іншими людьми. Як засвідчують спеціально проведені соціально-психологічні дослідження, «сценарій» соціальної поведінки складається в дітей рано і достатньо стабільно, у вигляді таких чотирьох типів соціальних установок, які формуються в сімейному спілкуванні і в подальшому визначають їх соціальну поведінку: «Я потрібний, мене люблять, і я люблю вас теж», «Я потрібний, мене люблять, а ви існуєте заради мене», «Мене не люблять, але я від усієї душі прагну пробитися до вас», «Я не потрібен, і мене не люблять, залиште мене у спокої» [5].

Науковці одноставно підкреслюють, що явища дитячої бездоглядності та безпритульності, які останніми роками набувають поширення, виникли в результаті порушення державної інфраструктури соціалізації та соціального виховання дітей.

Водночас у ринкових умовах сьогодення значно скоротилася кількість дошкільних закладів, зросла плата за перебування дитини в них, що знизило доступність для батьків дошкільних навчальних закладів, освітніх структур, спортивних закладів, закладів сімейного відпочинку, дитячих санаторіїв, музичних і художніх шкіл. Однією з вагомих причин виникнення бездоглядності є криза сучасної сім'ї: погіршення умов життєдіяльності, зубожіння населення, порушення моральних цінностей. У результаті традиційні цінності сім'ї витісняються сумнівними цінностями, що спотворюють «образ сім'ї»: одностатеві шлюби, цивільні шлюби, дистантні сім'ї. Збільшення кількості неповних, конфліктних сімей, зайнятість батьків поряд із низьким рівнем їхньої педагогічної культури несприятливо впливають на соціалізацію дітей, призводять до зниження виховного потенціалу сім'ї та зменшення можливостей для повноцінного їх виховання.

В останні роки зафіксована значна кількість дітей, які страждають від жорстокості, психологічного, фізичного та сексуального насильства батьків. Зростає кількість дітей із сімей, де батьки не спроможні забезпечити елементарні умови життєдіяльності дітей – нагодувати, одягнути, дати освіту і виховання. Зростає кількість випадків комерційної та кримінальної експлуатації дитячої бездоглядності, дитячої наркоманії, наркотизації та проституції. В Україні жорстоке ставлення до дітей у сім'ї є явищем поширеним, про що свідчать факти відмови батьків від дітей, наявність конфліктних сімей, зростання бродяжництва і злочинності серед підлітків, а також дитячої смертності. Явище жорстокого ставлення до дітей у сім'ї виконує деструктивну роль: підриває фізичне і психічне здоров'я дітей, формує девіантну поведінку, породжує дегуманізацію міжособистісних взаємин, призводить до деградації держави. Так, Н. Щербак, досліджуючи проблему жорстокого ставлення до дітей у сім'ї, вказує, що воно зумовлюється економічними, соціокультурними, психологічними та педагогічними причинами. Автор вважає, що для розв'язання проблеми необхідно забезпечити спільну діяльність різних соціальних інституцій на основі повноцінної діагностики сім'ї та різнобічної її підтримки, здійснюючи превентивні заходи з означеної проблеми [6].

На основі численних досліджень, присвячених проблемам сімейного виховання, було визначено такі особливості соціалізаційного впливу сім'ї як соціальної інституції на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в порівнянні з впливом на них інших соціальних інституцій.

1. Соціалізація та виховання дитини у сім'ї – тільки одна з форм соціального виховання в суспільстві, натомість сім'я як перший інститут соціалізації виконує важливі соціалізаційні функції.

2. Особливістю соціалізаційного впливу сім'ї є неперервне поєднання цілеспрямованих педагогічних впливів батьків та близьких на дітей з повсякденним стихійним впливом устрою життя сім'ї.

3. Соціалізаційний вплив сім'ї на дітей в різні періоди їхнього дитинства не є рівнозначним. Особливо значущий для соціального становлення особистості вплив батьків у період дошкільного дитинства. Госпіталізм – яскравий приклад порушення розвитку дитини внаслідок відлучення дитини від матері, а “синдром Мауглі” – яскравий приклад порушення соціалізації за відсутності соціального світу – світу людей.

4. Сімейна соціалізація та виховання більш емоційні за своїм характером. Афективна насиченість спілкування між членами сім'ї, перевантаження позитивними та негативними емоціями істотно відбивається на психологічному та соціальному самопочутті дитини, на формуванні її базової довіри до світу та вибудовуванні образу соціального світу.

5. Рідні й близькі як агенти соціалізації здійснюють соціалізаційний вплив на дитину через: емоційні контакти між членами родини, їх настрої, афекти, емоційні прояви; стосунки батьків у міжособистісному та інтимному спілкуванні; соціальну поведінку і взаємодію батьків; прояви оцінного ставлення близьких до дитини. У соціалізації дітей агенти за своїми ролями розрізняються залежно від того, наскільки вони значущі для дитини, на якому рівні прихильності вони перебувають, як будується взаємодія з дитиною, якими засобами вони здійснюють свій соціалізаційний вплив, оскільки родина об'єднує людей різної статі та віку з різними інтересами, поглядами, переконаннями.

6. Діти дошкільного віку найбільш сприятливі до цілеспрямованого та стихійного впливу – як позитивного, так і негативного. У них ще відсутній власний соціальний досвід, тому їхнє сприйняття впливів соціального середовища (яке у цей час уособлює сім'я) найтриваліше і найміцніше.

7. Правильне ставлення сім'ї до виховання і соціалізації особистості в дитинстві позитивно відображається в наступних вікових періодах на її соціальній активності. Подібна залежність спостерігається під час аналізу впливу сім'ї на ціннісні орієнтації особистості і формування таких якостей, як ініціативність, самостійність, відповідальність, толерантність.

Отже, сім'я має вирішальне значення у формуванні емоційного та соціального самопочуття дитини, її самоусвідомлення і моральних основ особистості. Тут дитина у період дитинства отримує життєво важливі уявлення, набуває необхідних для життя соціальних умінь і навичок. Незважаючи на всю ту кризу, яку, на думку соціологів та демографів, сьогодні переживає сім'я, вона залишається одним із найголовніших інститутів соціалізації особистості, яку, у більшості випадків, здійснює стихійно.

Дошкільний навчальний заклад – друга після сім'ї інституція соціалізації, яка завжди була і залишається соціальним простором життя дитини, суспільним середовищем її розвитку і виховання, єдиною можливістю забезпечити дитині повноцінне дитинство, якісний соціально-особистісний розвиток, педагогічно виважену соціалізацію, перший соціальний досвід спілкування з однолітками. Така соціальна інституція є не лише освітньою виховною установою, що здійснює підготовку дитини до шкільного навчання. У більшості випадків – це джерело соціалізаційного впливу на дітей, який, окрім розвитку інтелекту і передачі знань, умінь, навичок, цілеспрямовано формує моделі поведінки дітей, їхні цінності, систему взаємин із суспільним світом. Усе це складає той соціальний ресурс, з яким дитина переходить у наступну соціальну ситуацію розвитку.

Нестабільна економічна ситуація, яка склалася нині в Україні, оголила проблему позбавлення дошкільного дитинства будь-якої систематичної суспільної уваги. І хоч на сучасному етапі розвитку людство прийшло до розуміння, що дошкільне дитинство є одним із головних освітніх резервів, яке за своєю потенційною змістовою ємністю не поступається жодному з подальших вікових періодів, держава фактично порушує право дитини на повноцінне дитинство. Згідно з Конвенцією прав дитини, яку 1991 року ратифікувала й Україна, відповідальність за виховання дітей несуть батьки, але держава зобов'язана надавати їм допомогу, розвиваючи мережу дошкільних закладів різних типів та форм власності.

Незважаючи на певні досягнення в галузі державної політики у сфері дошкільної освіти з відновлення діяльності дошкільних закладів, значний відсоток дітей на сьогодні залишаються не забезпеченими суспільною дошкільною освітою. Причинами цього явища є незадовільний соціально-економічний стан багатьох сімей, недостатня роз'яснювальна робота серед батьків, відсутність дошкільних закладів тощо. Аналіз статусу дітей, які не відвідують дошкільні установи, показує, що у містах 0,3 % таких дітей – це діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування; 11,2 % – діти з неповних сімей; 11 % – діти з малозабезпечених сімей; 1,2 % – діти-інваліди; 4,3 % – діти з багатодітних сімей; 20,2 % – діти з неблагополучних сімей. У сільській місцевості ситуація ще складніша. Неохопленими дошкільною освітою залишаються 65 % дітей різних категорій [4]. Отже, спостерігаємо недоступність (з різних причин) дошкільних навчальних закладів для значної частини сімей. Тому наявна загроза: діти, які не відвідують сьогодні дошкільні установи, можуть опинитися поза сім'єю і поза виховним впливом дошкільного закладу водночас. А відтак дітям не надається своєчасна соціально-психологічна допомога, якої більшість із них потребують, оскільки через свої вікові особливості вони легко піддаються негативним соціальним впливам та стресовим обставинам, що невпинним потоком асоціального життєвого досвіду та теле- і відеоінформації діють на вразливу дитячу психіку.

Легковажне ставлення суспільства до дошкільного дитинства обертається для дітей у кращому випадку незворотньо втраченими можливостями, а в гіршому – деформацією логіки всього наступного онтогенезу. У зв'язку з цим підкреслимо, що, за образним висловом О. Асмолова, дошкільний період дитинства, так званий період «чомучок», є «рушієм соціального-історичного прогресу» [1, с. 69]. Аналітичні матеріали засвідчують: у найбільш розвинених країнах раннє і дошкільне дитинство вважають особливим національним ресурсом, який дозволяє розв'язувати складні проблеми соціального й економічного розвитку. У всіх країнах Європи рання освіта є предметом національної політики. Стверджувати про серйозне і відповідальне ставлення європейських держав до

дитинства дозволяє як увага засобів масової інформації, так і технологізація процесу ранньої і дошкільної освіти. Проявляється вона у збільшеній регламентації діяльності педагогів, які працюють з маленькими дітьми, а також у розвитку відповідної інфраструктури, зокрема індустрії дитячих книг, посібників, іграшок і дидактичного матеріалу [3].

Визнання державою пріоритету особистісно орієнтованої моделі освіти передбачає відмову педагогів від звичних стереотипів педагогічної діяльності. Водночас діяльність педагогічного колективу дошкільного навчального закладу традиційно будується на авторитарності, відсутності діалогу між дітьми і дорослими, без урахування зворотного зв'язку з дітьми. Сучасна педагогічна реальність взаємодії вихователя з дитиною така, що дитина не вважається самоцінною і рівноправною особистістю, в окремих випадках ставлення до неї визначається її успіхами в навчальній діяльності, соціальним статусом її батьків; наявне ігнорування психологічних особливостей дітей різного віку, а керівництво їхньою життєдіяльністю часто суперечить реальним потребам дітей, що ігнорує дитячу субкультуру. Не створені умови для включення дітей у ситуації, що вимагають вияву соціальної активності, ініціативності, відповідальності, а навпаки складаються умови, які стимулюють формування соціальної пасивності, сприяють виробленню у дітей споживацької позиції.

Аналіз діяльності основних соціальних інституцій дозволяє побачити ще одну проблему, яка при цьому потребує термінового розв'язання: «проблему комфортності дитини на всіх сходинках її життя» (А. Богуш). Зміст феномену «комфортність» науковець визначає так: «Природні і соціально-психологічні фактори, що визначають життєдіяльність дитини на позитивно-емоційному тлі від народження до дорослості. Створити для дитини комфортне життя означає забезпечити для неї змістовне в усьому його розмаїтті, емоційно насичене, позитивно забарвлене життя в сім'ї, дошкільному закладі, школі, соціумі» [2, с. 5]. Практика показує: якість практичної виховної діяльності в кожній із зазначених інституцій соціалізації особистості дитини далека від комфортної.

Отже, незважаючи на те, що в сучасному суспільстві декларується пріоритет прав дитини, насправді діти виявилися найбільш незахищеною соціальною групою, яка подекуди ігнорується світом дорослих. Очевидно, що в сучасних умовах гостро виникає необхідність наукового обґрунтування зміни акцентів в означеній проблемі. Водночас реальне забезпечення обов'язкової дошкільної освіти може стати дієвим механізмом не лише вирішення проблеми різного рівня підготовки дітей, які приходять до школи з дошкільного закладу та сім'ї, а й забезпечення педагогічно виваженої соціалізації на етапі дошкільного дитинства.

Незважаючи на те, що дошкільна установа соціальна за своїм призначенням і дитина соціалізується в умовах активізації взаємозв'язків дошкільного закладу з іншими неінституціональними факторами (у сім'ї, її найближчому оточенні, зв'язках зі школами, закладами позанавчальної освіти тощо), дошкільний заклад є закритою установою, коло зв'язків якого із соціумом залишається вузьким і неефективним. У найзагальнішому вигляді дошкільна установа як відкрита соціально-педагогічна система, що різнобічно пов'язана з довкіллям, передбачає:

- переведення пріоритетів у питаннях виховання та соціалізації дитини у площину соціально-педагогічної взаємодії з суб'єктами соціуму, що сприяє формуванню педагогічно зорієнтованої інфраструктури мікрорайону;
- створення педагогічно зорієнтованої інфраструктури мікрорайону, яка покладена в основу соціалізації дітей і відкриває широке поле діяльності для соціального партнерства вихователів, соціальних педагогів та інших спеціалістів взаємодоповнюючих професій;
- перетворення дитини з об'єкта педагогічної роботи на її суб'єкт, де основна увага має бути приділена саме соціалізації та вихованню дітей;
- продуктивну взаємодію всіх соціальних інститутів, у сферу діяльності яких потрапляє кожна дитина.

Усе це вимагає спеціальної професійної і організаційної допомоги, спрямованої на взаєморозуміння і продуктивну взаємодію представників різних спеціальностей, що беруть участь у процесі соціалізації дитини.

Отже, професійні знання педагогів про роль соціального середовища у вихованні та соціалізації особистості актуалізують проблему ціннісних характеристик соціуму, у якому розгортається діяльність групи, дошкільної установи і окремої дитини. Педагог сприяє «розпредмеченню» середовища, розширюючи, збагачуючи його не лише соціальними стосунками, але й переводячи предметно-речове облаштування життєдіяльності дитини в соціальний контекст. Конструювання дитиною образу соціального світу, який постає перед нею як певна соціальна реальність, вимагає соціально-педагогічного супроводу соціалізації особистості дитини, що передбачає врахування та вивчення всієї повноти її взаємодії з соціальним середовищем, зі світом людей, різними соціальними інститутами мікросоціуму для забезпечення гармонійної соціалізації особистості. Педагогічне осмислення того, що активне пізнання соціальної реальності, у якій живе дитина, і є важливою умовою для формування адекватного образу соціального світу.

Література

1. Асмолов О. Главное – сохранить почемучек / О. Асмолов // Дошкольное воспитание. – 2005. – № 3. – С. 68–69. **2. Богуш А. М.** Дитинство: погляд сьогодення / А. М. Богуш // Виховання і культура. – 2003. – № 1-2. – С. 4–10. **3. Детский сад вчера, сегодня, завтра** // Дошкольное воспитание. – 2005. – № 8. – С. 88–95. **4. Ніколаєнко С.** Якісна освіта – запорука реалізації особистості / С. Ніколаєнко // Дошкільне виховання. – 2007. – № 9. – С. 3–6. **5. Хоментausкас Г. Т.** Семья глазами ребенка / Г. Т. Хоментausкас. – М. : Педагогика, 1989. – 154 с. **6. Щербак Н. Д.** Соціально-педагогічна профілактика жорстокого ставлення до дітей у сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 – соціальна педагогіка / Н. Д. Щербак. – Луганськ, 2004. – 20 с.

УДК 373.2 (07)

К. Є. Суятинова,
асистент,

*Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ СТАРТОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗДОБУТТЯ ПЕРЕДШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Суятинова К. Є. Умови забезпечення рівних стартових можливостей здобуття передшкільної освіти.

У статті розглянуто проблему наступності та безперервності освіти в Україні, здійснено огляд організаційних форм здобуття передшкільної освіти для дітей п'ятирічного віку, які не відвідують дошкільних закладів. Подано досвід роботи колективу закладу, на базі якого створено канікулярно-адаптаційну групу та роботу консультативного пункту.

Ключові слова: передшкільна освіта, безперервна освіта, наступність у навчанні, форми здобуття передшкільної освіти дітей, організація роботи з дітьми п'ятирічного віку.

Суятинова Е. Е. Условия обеспечения равных стартовых возможностей получения образования старшими дошкольниками.

В статье рассмотрена проблема преемственности и непрерывности образования в Украине, дан обзор поисков эффективных организационных подходов к созданию новых форм дошкольного образования для детей, не охваченных дошкольным воспитанием. Представлен опыт работы с детьми пятилетнего возраста на базе детского сада.

Ключевые слова: предшкольная подготовка, непрерывное образование, преемственность, формы получения дошкольного образования, организация работы с детьми пятилетнего возраста.

Suyatinova K. E. Terms of providing of equal starting possibilities of receipt of pre-school education.